Valiokunnan lausunto YmVL 35/2018 vp– E 93/2018 vp

Ympäristövaliokunta

Valtioneuvoston selvitys: Suomen EU-puheenjohtajakausi 2019; neuvoston 18 kuukauden ohjelma 1.1.2019—30.6.2020 (ns. trion ohjelma)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selvitys: Suomen EU-puheenjohtajakausi 2019; neuvoston 18 kuukauden ohjelma 1.1.2019—30.6.2020 (ns. trion ohjelma) (E 93/2018 vp): Asia on saapunut ympäristövaliokuntaan tiedoksi.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- EU-erityisasiantuntija Jussi Soramäki, valtioneuvoston kanslia
- neuvotteleva virkamies Marjo Nummelin, ympäristöministeriö

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Ehdotus

Romanian, Suomen ja Kroatian muodostaman trion ohjelma on viimeinen neuvoston 18 kuukauden ohjelma, joka noudattaa nykyisen, Eurooppa-neuvoston vuonna 2014 hyväksymän, viiden vuoden strategisen ohjelman painopisteitä: 1) työllisyys, kasvu ja kilpailukyky; 2) kansalaisten voimaannuttaminen ja suojelu; 3) energia- ja ilmastopolitiikka; 4) vapaus, turvallisuus ja oikeus sekä 5) EU vahvana globaalina toimijana.

Ohjelmaluonnos kattaa neuvostotyön kannalta ajankohtaiset kysymykset. Sen sisältö voi vielä muuttua, mutta toistaiseksi se on hahmottumassa seuraavasti:

Johdannossa vahvistetaan sitoumus keskeisiin periaatteisiin, kuten unionin yhteisiin arvoihin mukaan lukien oikeusvaltioperiaate ja monenkeskisen järjestelmän, kestävän kehityksen Agenda 2030:n sekä taloudellisen ja sosiaalisen koheesion edistämiseen. Lisäksi korostetaan EU:n yhtenäisyyden vahvistamista, lähellä kansalaisia toimimista, avoimuutta ja parempaa sääntelyä.

Valmis
5.0

Työllisyyden, kasvun ja kilpailukyvyn yhteydessä käsitellään muun muassa sisämarkkinoiden, data- ja alustatalouden sekä tekoälyn mahdollisuuksien edistämistä, oikeudenmukaista ja tehokasta verotusta, talous- ja rahaliittoa, bio- ja kiertotaloutta sekä vihreää kasvua ja merien kestävää käyttöä ja suojelua, työllisyyttä, investointeja ja yhteisen maatalouspolitiikan modernisointia mukaan lukien ruokaturvallisuus, ilmastonmuutokseen sopeutuminen sekä maaseudun elävänä pitäminen.

Kansalaisten voimaannuttamisen teemoja ovat etenkin sosiaalinen ulottuvuus, osaaminen ja tulevaisuuden taidot, nuoriso, Erasmus-neuvottelut, tasa-arvo ja terveys mukaan lukien uuden terveysteknologian mahdollisuudet.

Kauaskantoisen ilmastopolitiikan kannalta korostetaan etenkin EU:n globaalia johtajuutta Pariisin sopimuksen tavoitteiden saavuttamisessa ja kansainvälisissä ilmastoneuvotteluissa, ilmastonmuutoksen hillintää ja siihen sopeutumista sekä siirtymistä vähähiiliseen talouteen.

Vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alalla painotetaan kokonaisvaltaista lähestymistapaa muuttoliikkeeseen, sisäisen turvallisuuden vahvistamista muun muassa järjestäytyneen rikollisuuden ja terrorismin vastaisia toimia tehostamalla sekä oikeusalan yhteistyön ja pelastuspalvelutoiminnan edistämistä.

Globaalin toimijuuden osiossa huomioidaan ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan asema ja vahvistetaan jäsenmaiden sitoumus tukea häntä. Tekstissä katetaan laajentuminen, naapuruuspolitiikka, sääntöpohjainen kansainvälinen järjestelmä (YK:n ja Maailman kauppajärjestön WTO:n asema), suhteet Afrikkaan, latinalaiseen Amerikkaan, Karibian maihin, Asiaan ja arabimaailmaan, transatlanttiset suhteet, turvallisuus- ja puolustuspolitiikka, hybridi- ja kyberuhkiin varautuminen sekä strategisen viestinnän parantaminen.

Valtioneuvoston kanta

Tavoitteena on tiivis trion ohjelma. Tämä on erityisen perusteltua ottaen huomioon trion kaudelle osuva institutionaalinen taitekohta. Ensinnäkin koska neuvoston 18 kuukauden ohjelma rakentuu EU:n nykyisen strategisen ohjelman (2014—2019) varaan, se vanhenee Eurooppa-neuvoston sopiessa uudesta strategisesta ohjelmasta (2019—2024) Euroopan parlamentin vaalien jälkeen kesäkuussa 2019. Suomi on ensimmäisenä puheenjohtajamaana jalkauttamassa uuden ohjelman painopisteitä neuvoston työhön. Toiseksi uuden komission, joka aloittaa toimintansa 1.11.2019, työohjelma ei ole vielä ennakoitavissa. Se pohjautuu komission pj-ehdokkaan heinäkuussa 2019 linjaamiin poliittisiin suuntaviivoihin, joiden odotetaan huomioivan uusi strateginen ohjelma. Koska nykyinen komissio on pääsääntöisesti lopettanut uusien lainsäädäntöehdotusten antamisen toukokuussa ja pyrkimyksenä on päästä sopuun jo annetuista ehdotuksista ennen Euroopan parlamentin vaaleja, Suomen kaudella käsittelyssä on normaaliin ajankohtaan osuvaan puheenjohtajakauteen verrattuna huomattavasti vähemmän asioita. Vasta Kroatian kaudella uudelta komissiolta on odotettavissa lainsäädäntöehdotuksia ja muita aloitteita. Toisin sanoen neuvoston asialistasta on selvä käsitys ainoastaan Romanian kaudelta.

Puhtaasti kansallisia painotuksia ei ole tarkoituksenmukaista ajaa neuvoston 18 kuukauden ohjelmaan ottaen huomioon, että käytännössä siihen on mahdollista saada vain kirjauksia, joista osa-

puolet ovat yhtä mieltä. Puhtaasti kansalliset painotukset on luonteva jättää kunkin puheenjohtajamaan omaan ohjelmaan. Suomessa kaikista eduskuntaryhmistä koostunut työryhmä on esittänyt näkemyksiään kansalliseen puheenjohtajuusohjelmaan. Uusi hallitus linjaa tästä ohjelmasta.

Suomi pitää neuvoston 18 kuukauden laatimisprosessia hyödyllisenä, sillä siinä yhteydessä triokumppaneiden yhteistyö tiivistyy ja neuvostotyön jatkuvuus kyetään paremmin varmistamaan.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Valtioneuvoston kirjelmä käsittelee EU:n neuvoston Suomen tulevan EU-puheenjohtajakauden ohjelmaa 1.7.—31.12.2019 osana Suomen kautta edeltävän ja sen jälkeen tulevan puheenjohtajamaan yhteistä ohjelmaa eli ns. trion ohjelmaa. Valiokunta yhtyen valtioneuvoston toimintalinjaan korostaa erityisesti seuraavia näkökohtia.

Valiokunta korostaa lokakuussa julkistettuun hallitustenvälisen ilmastonmuutospaneelin IPCC:n 1,5 °C:n raporttiin viitaten, että ilmastopolitiikan tulee edelleen olla EU:n politiikan keskiössä ja sen roolin tulee entisestään vahvistua. IPCC:n raportissa korostetaan, että ilmaston lämpenemisen rajoittaminen 1,5 °C:seen esiteolliseen aikaan verrattuna vähentää merkittävästi luonnolle, ihmiselle ja yhteiskunnille aiheutuvia haittoja, vaaroja ja sosiaalista epävakautta. Vahvistuneen tieteellisen tiedon valossa tulisi globaalisti pyrkiä ensisijaisesti tähän tavoitteeseen 2 °C:n tavoitteen sijaan.

Komission tiedonanto EU:n pitkän aikavälin päästövähennysstrategiasta julkistetaan marraskuussa 2018. Tiedonanto käynnistää neuvoston ja muiden toimijoiden keskustelun EU:n päästövähennystavoitteesta vuodelle 2050 ja polusta sen saavuttamiseksi. Valiokunta korostaa, että vaikka Eurooppa-neuvoston päätös EU:n -40 %:n vähennystavoitteesta on tehty vuonna 2014, sitä on jo tarkasteltava uudelleen IPCC:n raportin valossa. Pariisin sopimuksen mukaisesti osapuolten tulee vuoteen 2020 mennessä toimittaa YK:lle pitkän aikavälin päästövähennysstrategia sekä päivittää Pariisin sopimuksen yhteydessä annettu kansallinen päästövähennystavoite (Nationally Determinded Contribution, NDC), eli EU:n osalta edellä mainittu vähintään -40 %:n päästövähennys vuoteen 2030. On selvää, että toistaiseksi ilmoitetut kansalliset päästövähennystavoitteet eivät tule riittämään edes 2 °C:n tavoitteen saavuttamiseen.

Valiokunta korostaa, että EU:n tulee asettaa kunnianhimoinen päästövähennystavoite vuodelle 2050 ja määritellä kustannustehokas polku sen saavuttamiseksi. EU:n tulee jatkaa globaalia johtajuutta ilmastopolitiikassa Pariisin sopimuksen tavoitteiden saavuttamiseksi. Samalla tulee jatkaa yhteistyötä muiden sopimuksen osapuolten kanssa riittävän globaalin kunnianhimon varmistamiseksi. Ilmastotoimet ja niihin liittyvät mahdollisuudet uusien työpaikkojen luomiseksi ovat kytköksissä myös työllisyyttä, kasvua ja kilpailukykyä koskeviin tavoitteisiin. Politiikkatoimien arvioinnissa on aina otettava huomioon myös niiden haittavaikutusten hinta, joita päästöjen vähentämisellä voidaan estää.

Edellä esitettyyn viitaten valiokunta pitää välttämättömänä, että EU:ssa harkitaan Pariisin sopimusta varten annetun päästövähennyssitoumuksen tarkistamista sopimuksen edellyttämässä aikataulussa. Tämä keskustelu ja sitä koskeva päätöksenteko ajoittuvat hyvin todennäköisesti Suo-

men puheenjohtajuuskaudelle. Valiokunta korostaa, että EU:n tulee osaltaan vastata Pariisin sopimuksen pitkän aikavälin tavoitteisiin tavoitteena pysäyttää lämpeneminen 1,5 °C:seen.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Ympäristövaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Helsingissä 27.11.2018

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Satu Hassi vihr
varapuheenjohtaja Silvia Modig vas
jäsen Tiina Elovaara sin
jäsen Petri Honkonen kesk
jäsen Olli Immonen ps
jäsen Pauli Kiuru kok
jäsen Hanna Kosonen kesk
jäsen Rami Lehto ps
jäsen Eeva-Maria Maijala kesk
jäsen Sari Multala kok
jäsen Riitta Myller sd
jäsen Saara-Sofia Sirén kok
jäsen Katja Taimela sd
jäsen Ari Torniainen kesk

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Ekroos